

NAŠA

SKUPNOST

CENA 10 DIN
LETNA NAROČNINA 250.—
DIN — TEKOCI RACUN
PRI KOMUNALNI BANKI
V LJUBLJANI ŠT. 60 KB
S-Z-397 S POSEBNO OZ-
NAKO. ZA NAŠO SKUP-
NOST.

Ljubislav Marković

OSEBNA POTROŠNJA

Osebna potrošnja naših državljanov je tako v mestu kakor na vasi ostala na nizki ravni. Ekonomska graditev naše države, posebej njen nagli industrijski razvoj v minulih 10 letih, še ni — ali vsaj ne občutno — učinkovala na to končno osnovno stran človeškega življenja. Industrija je rasla, proizvodnja se je iz leta v leto povečevala, malo od tega pa je šlo za povečanje skladov osebne potrošnje. Ti skladi so se neznatno in ne dovolj povečali v razmerju na povečanje prebivalstva v državi in povečanje njegovih potreb posebno zaradi naglega razvoja industrije in mestnega prebivalstva.

Znani so vzroki, zakaj je to tako. Podedovano gospodarstvo, s katerim

smo začeli našo graditev, je bilo v marsičem nerazvito. Ni nudilo materialnih osnov za neposredni dvig življenjskega standarda širokih delovnih množic. Te osnove je bilo treba šele ustvariti, prav s preobrazbo tega gospodarstva, z njegovo industrializacijo. Ta okoliščina je zahtevala, da se osredotoči v prvi dobi ekonomski napor države na razvoj proizvodnih sil in da se tako razširijo materialni pogoji za višje materialno in kulturno življenje delovnega človeka. Pri tem je treba upoštevati tudi neugodni mednarodni položaj, ki nas je zavezoval, da smo zavarovali obrambne sposobnosti države itd. Naš smoter ni, da bi se v to spuščali.

praviti vrsto potrebnih popravkov glede strukture osebne potrošnje, diferenciranja med delovnimi ljudmi po pomenu ali kvalifikaciji dela in celo tudi diferenciranje področij glede razvoja splošne potrošnje, kakor so to prosveta, zdravstvo, razne druge proračunske ustanove in tako naprej.

Sedanje stanje osebne potrošnje

Naš sklad osebne potrošnje je bil zadnja leta nizek in je občutno kolebal. Po najvišjem nivoju, ki smo ga dosegli leta 1948 do 1950, je naglo padel v razdobju od leta 1951 do 1953. Posebno nizka je bila osebna potrošnja po veliki suši leta 1952. Nekoliko se je popravila leta 1953, vendar le za 1,2 odstotka v primerjavi z letom 1952. Če pa leto 1953 označimo kot 100, potem je bilo v naslednjem razdobju po nekaterih računih gibanje naslednje:

Leto	sklad osebne potrošnje	skupaj na prebivalca
1953	100,0	100,0
1954	107,0	105,5
1955	115,0	111,0
1956	113,5	107,5

Ta sklad je leta 1956 v povprečju samo za 7,5 odstotka

večji od takorekoč najnižjega leta 1953. Upoštevati moramo pri tem, da je to globalni račun, za vse prebivalstvo. Sem spada tudi okrog 50 odstotkov prebivalstva, ki živi od kmetijstva. Ta kategorija pa največji del potreb krije iz svoje proizvodnje. (Hrano do 70 odstotkov). Po drugi strani pa je občutno popravila svoj položaj zaradi povečanih denarnih prejemkov iz prodaje kmetijskih pridelkov (po čedalje višjih cenah) in del (delno ročnih ter z vpregami) izven kmetijstva.

Zato je bil največji del tega povečanja 7,5 odstotkov potrošen na vasi.

Nadaljnje računanje bi moralo posebej izločiti armado, katere potrošni sklad je večinoma standarden. Šele tedaj bi mogli dobiti približno sliko osebne potrošnje mestnega prebivalstva. Po nekaterih statistikah je bila najbolj prizadeta z omenjenimi kolebanji v tem razdobju.

Zniževanje osebne potrošnje delavcev in uslužbencev se je posebno občutilo lani. To je bil signal, ki je zahteval vrsto ukrepov omejevanja investicijske in splošne potrošnje, da

(Nadaljevanje na 2. strani)

Vrnimo se k naši temi. Zgodilo se je, da so skladi hrane in industrijskega blaga — po vojni — le nekoliko preseglji podobne sklade, s katerimi so razpolagali leta 1938. Razlika znaša le približno 2 do 3%. Osebna potrošnja hrane in industrijskega blaga pa, merjena na prebivalca, še ni dosegla povprečja iz leta 1938. V razdobju od leta 1948 do leta 1952 je bila nižja za približno 2%. V naslednjem razdobju pa od leta 1952 do 1956 znaša padec celih 7% v primerjavi z letom 1938.

Vsekakor se moramo varovati mehaničnih sklopov, kadarkoli delamo te primerjave. V vprašanju sta dve kakovostno različni družbi. Prva buržoazna — vseeno je, da je bila Jugoslavija nerazvita, kljub temu je bila kapitalistična država, in druga, ki je v vzponu socialistične graditve — tako materialne (industrializacija) kakor družbene. Potemtakem so znaten in najkakovostnejši del tega sklada osebne potrošnje leta 1938 trošili buržuji, maloštevilna ali komandirajoča mestna in vaška buržoazija. Po njeni ekspropriaciji se je stanje spremenilo. Po vojni je ostal ta sklad z majhnimi izjemami sklad osebne potrošnje delovnih ljudi v mestu in na vasi. Nekatero kategorije, posebno kmetje, imajo povečani sklad osebne potrošnje.

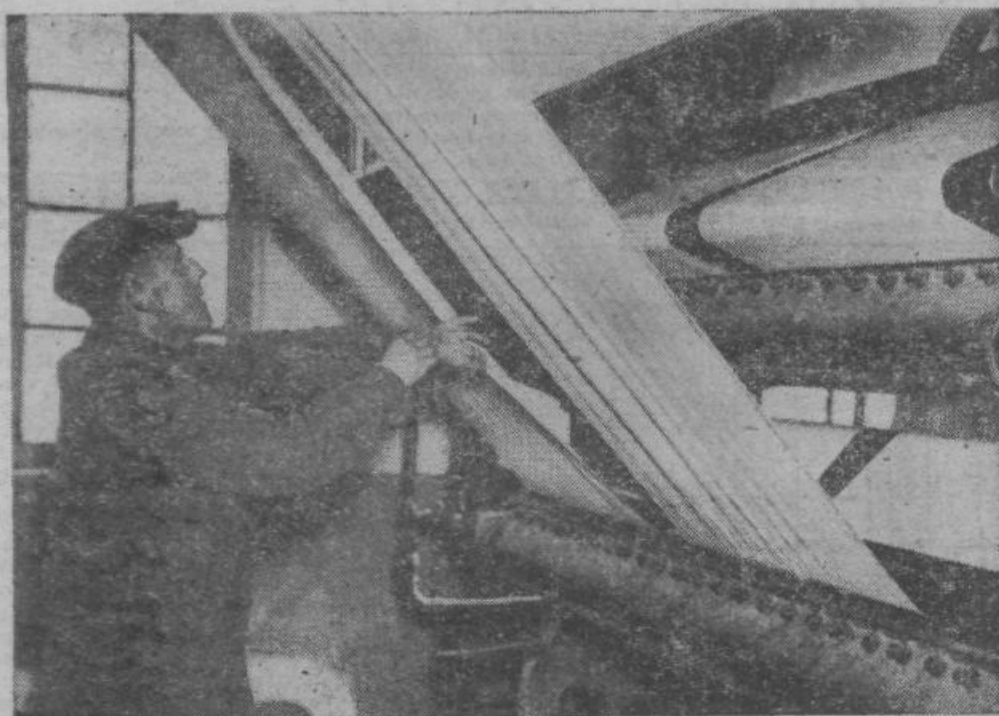
Izhodna točka povečanja življenjskega standarda

Glavno dejstvo, ki nas zapolnjuje pa je, da je osebna potrošnja delovnih ljudi, pred-

vsem mestnega prebivalstva, nizka. Z njeno ravnijo nikakor ne moremo biti zadovoljni. Ta potrošnja je postala naše pryorazredno vprašanje, tako ekonomsko kakor družbeno; vprašanje, ki ga moramo že neodložljivo v praksi reševati; vprašanje, ki je bilo kot tako tudi postavljeno na znatnem posvetovanju pri tovarišu Titu in kasneje na plenumih Zveznega odbora Socialistične zveze in Centralnega komiteja Zveze komunistov.

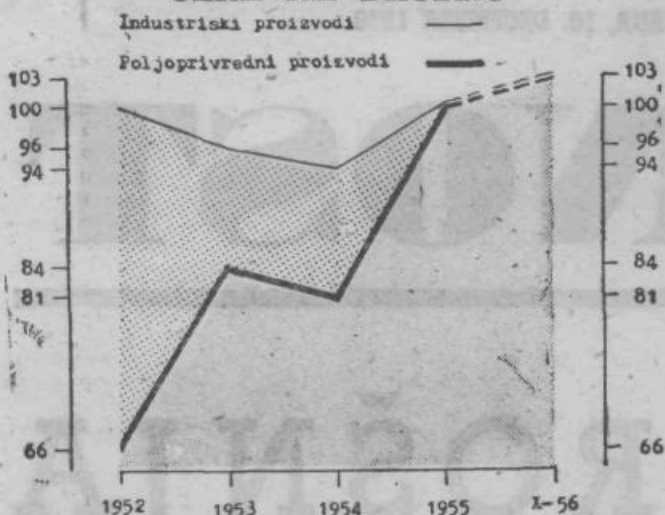
Res je — smernice naše bodoče ekonomske politike postavljajo vprašanje širše. Govorijo o usmerjanju ekonomskega navora za dvig življenjskega standarda delovnih ljudi, za dvig materialnih pogojev življenja naših državljanov tako glede osebne kakor tudi glede splošne potrošnje, ki vključuje tudi boljše pogoje v delu, delovni dan, počitek itd. Toda mi namerno poudarjamo v prvem planu osebno potrošnjo, ki je potrebna, da se povečajo skladi, s katerimi razpolaga delovni človek kot individuuum za svojo osebno potrošnjo — hrana, o-

bleka, stanovanje in podobno. Splošno popraviljanje sedanjega materialnega življenjskega standarda pa zahteva predvsem razširitev te vrste potrošnje. Biti mora v prvem planu naše družbene skrbi za človeka, ker je tudi primarni ekonomski račun, pa naravi stvari. S popravki ravni osebne potrošnje je mogoče na-

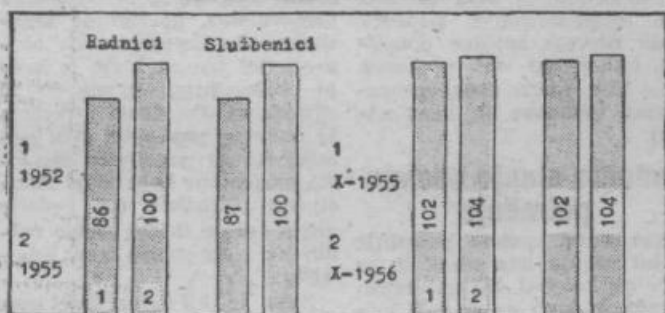
Delo v tekstilni tovarni v Mariboru

CENE NA DROBNO

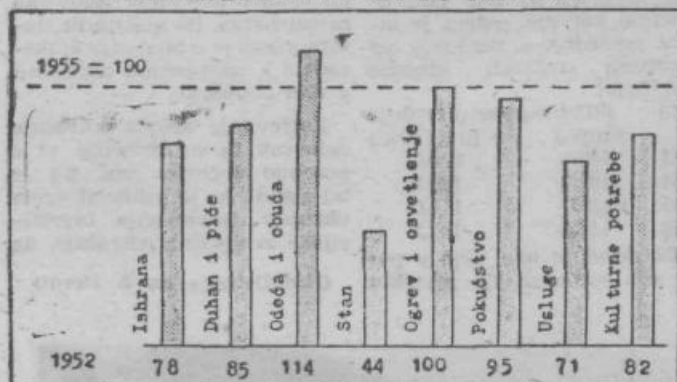
Cene industrijskih izdelkov tretjino nižje kakor lani. V se od leta 1952 niso bistveno zadnjem letu dni niso spremenile. Popolnoma drugačnega niti pri prvih niti pri drugih pomembne. Leta 1952 so bile za

ZIVLJENJSKI STROŠKI

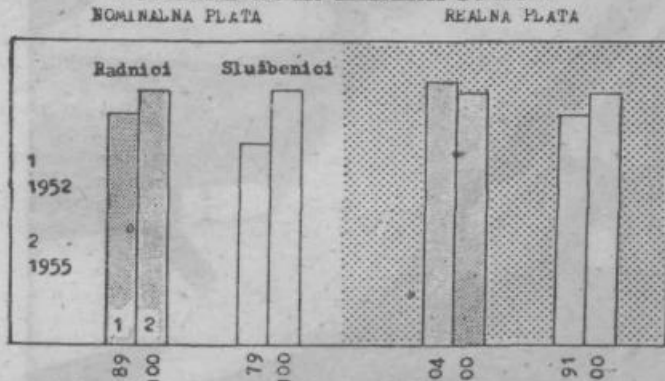
V uslužbenški družini so oktobru letos višji za 2 točki. skupni življenjski stroški porasli. Njihov indeks je bil leta 1952 le 86 proti 100 v letu 1955. V oktobru 1955 je bil indeks 102, medtem ko je v

ZIVLJENJSKI STROŠKI PO NAMENU

Najbolj so se povečali v zadnjih 4 letih stroški za stanovanje, usluge in prehrano, stroški za tobak in pijačo, za kulturne potrebe in pohištvo so se nekoliko manj povečali, zmanjšali pa so se stroški za obleko in obutev (predvsem tekstila) ni- kulture potrebe in pohištvo

NOMINALNA IN REALNA PLAČA

Nominalna plača delavske družine (denarni znesek plače) je neznatno porasla od leta 1952 do leta 1955. Realna plača (količina blaga in uslug, ki jih je mogoče dobiti za plačo se je v istem razdobju nekoliko znižala (za 4 točke), ker

Osebna potrošnja

(Nadaljevanje s 1. strani)

bi to zniževanje zaustavili. Ti ukrepi so bili formulirani kot stabilizacija v gospodarstvu in tržišča in, so kakor je znano, dali določene pozitivne rezultate v letošnjem letu. Tržne ugodnosti za proizvajalce in blagovne lastnike so začele izostajati. Njim in njihovemu dotedanjemu monopolu je trg začel kazati drug, nasprotni obraz. Posebno industrijski proizvodnji. Cene so začele dobivati mirnejši tok z neznatnim porastom. Ta porast je bil mnogo bolj pohleven kakor v prejšnjem razdobju. Težnja po stabiliziranju odno-

sov v gospodarstvu se je izrazila tudi s stabiliziranjem življenjskega standarda.

Toda stabilizacija življenjskega standarda na nižji ravni, ki je za mestno prebivalstvo nižja za približno 5 odstotkov.

To bi približno bil naš izhodni splošni start za nadaljnje gibanje. Poglejmo tudi nekoliko поблиže to sliko sedanje osebne potrošnje.

Osebna potrošnja hrane in industrijskega blaga

Poglejmo najprej nekaj dejstev o potrošnji hrane od leta 1953 do 1956:

Vrsta hrane	1953	1954	1955	1956
Zito kg	222	217	218	226
Riž kg	0,7	1,0	1,6	2,6
Meso in ribe	23,0	23,0	23,9	22,6
Maščobe	8,0	8,3	9,6	9,8
Sladkor	8,0	9,0	10,8	11,2
Mleko	100,0	97,0	115,0	104,0
Jajca kos	45,0	42,0	53,0	55,0
Krompir kg	68,0	64,0	60,0	64,0
Fižol	6,0	8,0	8,6	8,5
Druge vrtnine	68,0	54,0	82,0	82,0
Sadje	61,0	33,0	37,0	25,0

Bolj ali manj je potrošnja hrane na prebivalca ostala zadnja leta enaka. Ugotovimo lahko le majhne spremembe. Po eni strani kaže potrošnja žita težnjo povečanja. To je neugodna stran. Prav tako neugodna stran je nizka potrošnja živinorejskih izdelkov, mesa, mleka, jajc. Nadalje je potrošnja sadja in vrtnin zelo spremenljiva

Kar se tiče kaloričnosti, prehrana ni zadovoljiva. Navedeni podatki pa kažejo tudi neugodno sestavo hrane. Glavna množina kalorij dobavljiva hrana rastlinskega porekla, največ iz žita. To samo je vir dveh tretjin naših potreb po kalorijah.

Poglejmo sedaj gibanje potrošnje industrijskega blaga.

Potrošnja na prebivalca in leto

Vrsta izdelka	Razdobje		Leta		
	1954-1950	1948-1950	1954	1955	1956
Bombažne tkanine m ²	10,3	4,7	7,2	7,4	7,4
Volnene tkanine m ²	1,3	0,94	1,3	1,3	1,5
Svilene tkanine m ²	0,5	0,2	0,6	0,6	0,7
Usnjena obutev pari	0,66	0,53	0,55	0,58	0,66
Premog* ton	0,26	0,27	0,40	0,46	0,46
Posoda kg	0,40	0,18	0,20	0,29	0,25
Milo kg	0,9	0,9	1,2	1,4	1,5
Tobačni izdelki kg	1,3	0,73	0,9	0,9	0,9
električna energija na gospodinjstvo kWh	13,2	16,5	22,9	26,7	33,3

*na enega mestnega prebivalca

Navedli smo tukaj samo nekatere najvažnejše izdelke. Težnja, ki jo ti podatki kažejo, je nasprotna težnja, ki smo jo ugotovili pri prehrani. Potrošnja industrijskega blaga se povečuje. Od leta 1953 se položaj stalno izboljšuje. Razen drugega raste tudi potrošnja trajno potrošnih dobrin — radijskih aparatov, pohištva, dvokoles, zatem električnih aparatov za gospodinjstvo itd. Razvoj industrije tu že kaže svoj učinek.

In dejansko: povečanje naših skladov osebne potrošnje temelji na povečanju industrijske proizvodnje za široko potrošnjo. Delno se stvar še izboljšuje tudi z uvozom. Skupni obseg skladov za osebno potrošnjo je bil leta 1955 v primerjavi z letom 1953 večji za približno 35 odstotkov. Sklad hrane pa je bil večji samo za 7 odstotkov. Tako je bilo po-

večanje ponudbe blaga za osebno potrošnjo povečanje ponudbe industrijskih izdelkov, ne pa prehrane. Ta je bila sorazmerno, posebno glede živinorejskih izdelkov in sadja, čedalje manjša glede na porast prebivalstva in potreb. Velik uvoz hrane je zmožen nadomestiti samo primanjkljaje žita in nekoliko razširiti ponudbo takih pridelkov, kakor so riž in južno sadje.

Tako stanje je imelo tudi to posledico, da je postajal pritisk na trgu s hrano večji, cene pa so šle navzgor. Ponudba in povpraševanje po industrijskih izdelkih, zato tudi gibanje tržnih cen sta kazala znake stabilnosti. Toda tudi ta stabilnost je na osnovi nizke realne potrošnje, nizkega nivoja realnih plač delavcev in uslužbencev, posebno kvalificiranih in visokokvalificiranih. Zato ne moremo biti za-

dovoljni s potrošnjo industrijskih izdelkov na prebivalca. V tem pogledu zaostajamo ne samo za razvitiimi državami Evrope, temveč tudi za splošnim evropskim povprečjem.

Zakaj moramo povečati osebno potrošnjo

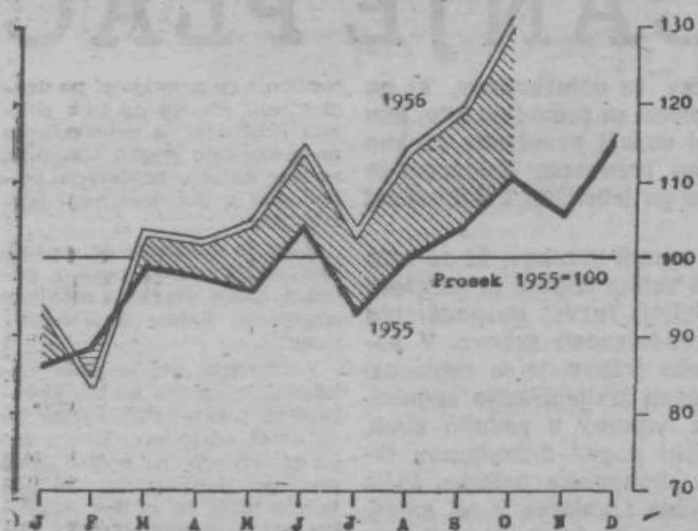
Poudarili smo, da je v naših razmerah osebna potrošnja delovnih ljudi tako družbeno politično kakor ekonomsko vprašanje.

Nizka osebna potrošnja nasprotuje samemu našemu družbenemu sistemu. Družbena lastnina nad sredstvi za proizvodnjo, zato pa tudi nad samim proizvodom, normalno pomeni, da ta proizvod tudi čimprej priti do izraza, kadar da ob koncu služi potrebam človeka, njegovemu osebnemu in družbenemu življenjskemu standardu. Ta zakonitost mora prej priti do izraza, kadar predstavlja ta družbena lastnina take odnose, v katerih sam proizvajalec neposredno, po družbenih organih, upravlja proizvodnjo in akumulacijo. Delavsko samoupravljanje, razvito v sistem komun in drugih družbenih organov, brezpogojno zahteva, da delovni človek otipljivo občuti svoj novi položaj, torej tudi v razvoju osebne potrošnje.

Samo tako njegovo delo in njegova proizvodnja kažeta stvarno svoj smoter, — tisti smoter, ki ga po naravi imata v socialistični družbi, čeprav ta še vedno prehaja skozi prve faze svojega porajanja. Podrejanje proizvodnje potrošnji po konkretni realizaciji v povečanju osebne potrošnje daje svoj pečat in smisel samemu delavskemu svetu in komuni. Kako naj drugače pride do izraza materialni interes proizvajalca, da razvije proizvodne sile in dviga delovno produktivnost, če ne bi realno občutil plodove svoje družbene akcije kot proizvajalec in kot državljan z vrsto odgovornih ekonomskih in družbenih funkcij? Ves naš družbeni sistem pa gradimo na teh osnovah — na funkcijah proizvajalca in na neposrednosti zveze njegovih družbenih interesov. Praktično to pomeni: večji realni zaslužek z dohodkom, ki ga dobiva na delovnem mestu — po delu; večji viri potrošnje, ki jih razvija z usmerjanjem raznih skladov v komuni. Naš družbeni sistem torej ni združljiv s stanjem, v katerem bi proizvodnja in akumulacija rasti, osebna potrošnja pa bi stagnirala. Nasprotno. Obračanje proizvodnje po potrebah človeka neposredno, usklajevanje akumulacije s porastom osebne in splošne potrošnje držav, ba delo močan impuls razvoju naših proizvodnih sil in samega socialističnega družbenega sistema. O tem vpraš, je mnogo govora v delih tovariša Kardelja kakor tudi v članku tovariša Mijalka Todoroviča, ki je bil objavljen v letošnji 8.-9. številki. »Naše stvarnosti«.

Nizka osebna potrošnja delovnega človeka pa ni niti ekonomsko (Nadaljevanje na 3. strani)

INDUSTRIJSKA PROIZVODNJA

Letošnji družbeni plan je dofcitil, da bo porasla proizvodnja za 10%. V prvih desetih mesecih letos se je dvignila za 9%. Ker proizvodnja v zadnjih mesecih leta raste, pričakujemo, da bomo do konca leta dosegli približno pričakovano povečanje 10%.

Indeksi so po posameznih vejah v primerjavi z istim razdobjem lani naslednji:

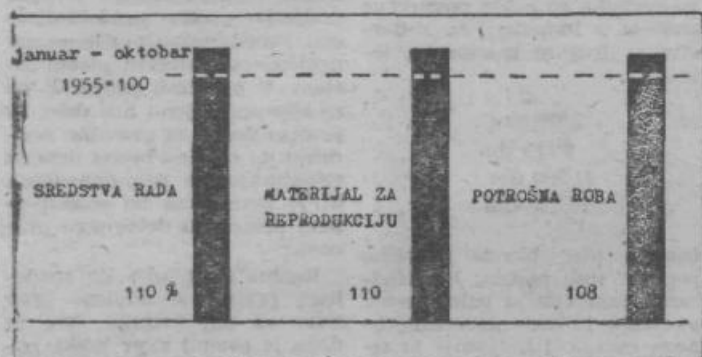
Elektroenergija	115
Premog	110
Nafta	108
Črna metalurgija	113
Barvasta metalurgija	112
Nekovine	107
Kovinska industrija	106
Elektroindustrija	111
Kemična industrija	120
Gradbeni material	101
Lesna industrija	109
Papir	141
Tekstil	103

Usnje in obutev	112
Guma	116
Živilska industrija	111
Tobak	117

Največji porast beležimo v papirni industriji, kjer prihajajo čedalje bolj do izraza nove zmogljivosti v Bosni in Sloveniji, nato pa v kemični industriji z indeksom 120. Elektrogospodarstvo je prav tako precej nad povprečjem. Po drugi strani pa je najmanjši porast v proizvodnji gradbenega materiala (kjer je prišel do izraza počasnejši tempo investicij) in pri lesni industriji.

Le za 3% se je povečala proizvodnja v tekstilni industriji, medtem ko se je nasprotno mnogo bolj povečala v drugih vejah, ki proizvajajo blago široke potrošnje, kakor usnje, obutev in guma, v živilski in tobačni industriji.

Namenska proizvodnja

Od leve proti desni predstavljajo stolpci: delovna sredstva — material za reprodukcijo — potrošno blago

Proizvodnja sredstev za delo za 8%. Potemtakem se proizvodnja surovin ter drugih materialov za proizvodnjo (reprodukcijo) se je v teh desetih mesecih povečala (v primerjavi z 10 meseci 1955) za 10%, proizvodnja potrošnega blaga pa le pretekla leta.

V gradbeništvu in industriji zaposleno osebje

V prvih devetih mesecih letos je število zaposlenih v industriji in gradbeništvu neznatno večje kakor v istem razdobju lani. V gradbeništvu je to število še vedno nižje kakor lani. To je posledica zmanjšane gradbene aktivnosti. Gradbena aktivnost je šele v drugi polovici leta nekaj močnejša, to pa naj-

več zaradi stanovanjske graditve, tako da se je tudi število zaposlenih povečalo, vendar ni doseglo lanske ravni. Število v industriji zaposlenega osebja se je nekoliko povečalo. V septembru leta 1955 je bilo v industriji zaposlenih 822.000 delavcev in uslužbencev, v septembru letos pa 863.000.

Osebna potrošnja

(Nadaljevanje z 2. strani)

konomske naprej vzdržljiva. Prevsam zaradi same stopnje industrijskega razvoja, ki smo ga dosegli. Ta odpira široko perspektivo uporabe strojev na področju proizvodnje za osebno potrošnjo. Sedaj opravljamo — in vedno več jih bo — obsežne rekonstrukcije in razširjena predelovalne industrije. Zatem kmetijstva. To je polje, ki ga moramo ustvarjati in povečati za strojegradnjo, ki jo že imamo in ki se bo še naprej izpopolnjevala in dopolnjevala. S tem samim bodo hitreje začeli prihajati povečani valovi izdelkov za osebno potrošnjo. Odpri jim je treba pot do potrošnika, da gospodarstvo ne bi trpelo težav in zastojev zaradi omejenosti prometa — realizacije. To naš sistem po svoji naravi zmoro brez protislovnosti, ki so značilne za kapitalizem. Preprosto ureja splošne odnose v razdelitvi sredstev, pri čemer osebna potrošnja posameznikov čedalje bolj raste.

Dve okoliščini pa popolnoma konkretno ekonomsko zahtevata porast osebne potrošnje proizvajalcev. Prva je v tem, da visok realni zaslužek delavcev vzpodbuja uporabo strojev, zamenjavo roč. s stroj. načinom dela. Odpira drugačno perspektivo ekonomije podjetij, nasprotno od tiste, ko so zaslužki nizki in ko zraven tega denarni prejemki delavcev ne obsegajo vsega tistega, kar predstavlja družbeno nalogo za vzdrževanje tega delavca.

Imeli smo že primere, da so nekatere gospodarske organizacije računale, da jim je uporaba ročnega dela »cenejša« kakor uporaba strojev!

Druga okoliščina je v tem, da sedanji nizki zaslužki silijo proizvajalce, da se obračajo in iščejo viro dohodkov izven svojega osnovnega delovnega mesta. Dopolnilno delo se čedalje bolj širi. Prehaja okvire družbene smotnosti in je vzrok nizke intenzivnosti dela na osnovnem delovnem mestu. Dopolnilno delo daje okrog 16 odstotkov denarnih dohodkov delavskih družin in

okrog 20 odstotkov dohodkov uslužbenskih družin. Tudi to delo kaže težnjo porasta Kmetije — v povprečju — prav tako dobivajo okrog 40 odstotkov dohodkov iz dela izven kmetijstva. Z ustreznimi ukrepi, s povečanjem dohodkov na osnovnem delovnem mestu, moramo doseči mnogo večji interes proizvajalcev prav za to osnovno delo.

Ne da bi se spuščali v druga vprašanja, pa naj navedemo še to, da nizek realni zaslužek pomeni usmerjanje hišnega proračuna na trg s hrano. Industrijsko blago, posebno kulturne potrebe, imajo toliko manj mesta v proračunu družine, kolikor je ta proračun splošno vzeto nizek. Omejevanje ima pravičako svojo logiko. Najmanj se dotika hrane, posebno osnovne. Kruh in nekatere druge predmete si kakorkoli, z delom in nedelom, vsak zagotovi. To pa samo zastruje pritisk na trg — tam, kjer smo najbolj deficitarni (žito in drugo) — in kar rešujemo z velikim dolarskim uvozom.

Zato tudi imamo opravka z znanimi smernicami naše ekonomske politike — pospeševanje pridelovalne industrije, kmetijstva, življenjskega standarda.

Zmerno povečanje standarda

Družbeni plan za leto 1957 določa skromno popraviljanje materialnega položaja delovnih ljudi. S skladi, s katerimi računamo, bo fizični obseg oseb. potroš. prihodnje leto za 9% višji v primerjavi z letošnjim letom. Če merimo na enega prebivalca, znaša ta porast 7,2 odstotka.

V čem je zasnovano to pričakovanje? Zasnovano je na porastu industrijske proizvodnje in povečanju uvoza za široko potrošnjo. Na tej osnovi morajo skladi za osebno potrošnjo porasti za 15 odstotkov: porast skladov hrane je manjši — 5 do 6 odstotkov — ker računamo z letošnjo letino kmetijstva.

Kam nas to usmerja? Razpoložljivi skladi potrošnih do-

brin kažejo, da je možno popravljati osebno potrošnjo, vendar v smeri večjega trošenja industrijskih izdelkov. Ti skladi znašajo približno 38 milijard din. Zato tvorijo realno osnovo za določeno povečanje zasluzka delavcev in uslužbencev. To povečanje znaša v povprečju 10 odstotkov skupnega plačnega sklada. Po kvalificiranosti dela se bo to povečanje gibalo od 7 do 12 odstotkov v odnosu na vsakega posameznega primera.

Viri potrošnje so lahko širši

Povečanje, o katerem smo govorili, je proporc, ki ga določa plan. Tudi o njem bo vse-kakor še govora v ljudski skupščini, ki prav sedaj razpravlja o planu. Mi smo samo na kratko povedali, kakšen je problem.

Toda je nekaj drugega, o čemer je potrebno razpravljati v naši javnosti. Namreč — kako naj razširimo viro življenjskega standarda? Ali so dane možnosti, da z razpoložljivimi sredstvi dosežemo večje rezultate, večjo količino dobrin za potrebe potrošnje?

Te možnosti so. Potrebno je, da vse naše družbene sile usmerimo k njim. Potreben je trud, da v vsakem konkretnem primeru uresničimo tisto misel tovariša Tita — da naj vlagamo tam, kjer se z najmanjšimi sredstvi dobi največ. Prav tako je potrebno proučiti naše subjektivne slabosti v organizaciji podjetij, zadrug, trgovine, izobraževanja kadrov — vse tisto, kar je bilo poudarjeno na IV. plenumu Zveznega odbora Socialistične zveze in na VI plenumu Centralnega komiteja Zveze komunistov.

Z drugimi besedami: naš standard je v matsičem odvisen od nas samih, od našega dela. Splošna razdelitev družbenih sredstev, ki jo postavlja plan, je samo okvir tega. Lahko ga ne uresničimo. Lahko ga pa tudi presežemo. Kolikor koli imamo pravico, da s polnim zanimanjem pričakujemo rešitev, ki jo bo določil družbeni plan, ne moremo v nobenem primeru zmanjšati pozornosti na tisto drugo stran, ki je v naših rokah, v rokah delavskih svetov, zadrug, delavcev in kmetov.

Naj navedemo preprost primer. Zakaj naj bi naš življenjski standard v mestu trpel zaradi pomanjkanja vrtnin, visokih cen in šikaniranja spekulantov? Ni vzroka. Mar naj res prismažkuje paradiznika ali čebule ali paprike zato, ker je bilo v nekem mesecu preveč sonca? Pa' kje so naša polja za namakanje? Kaj je z uporabo umetnih naprav za dež? Zemljiških površin imamo tudi v družbeni lastnini. A zato ni potrebno veliko. Investicije v naprave so majhne. Gre pa za kulturo, ki še isto leto daje pridelek. Po nekem računu zadostuje moderno obdelati 9.000 oralov zemlje, da bi dobili dovolj vrtnin za 2.000.000 prebivalcev. V mestih, katerih standard je bil le-

(Konec na 6. strani)

Osnovni industrijski izdelki

(mesečno povprečje januar—oktober)

		1955	1956	Indeks
Elektroenergija	mil. kwh	354	405	115
Premog	tisoč ton	1.240	1.372	110
Metallurški koks	tisoč ton	58	75	130
Surova nafta	tisoč ton	21	24	143
Predelava nafte	tisoč ton	63	73	116
Surovo železo	tisoč ton	41	52	127
Surovo jeklo	tisoč ton	66	33	111
Valjano blago	tisoč ton	42	42	100
Aluminij	ton	960	1.184	124
Elektrolitski baker	ton	2.094	2.027	100
Svinec	ton	6.200	6.181	100
Volto steklo	ton	2.390	2.762	115
Cement	tisoč ton	131	125	96
Žveplena kislina	ton	6.121	8.578	140
Umetno gnojilo	tisoč ton	17	22	130
Poljedelski stroji	ton	1.096	1.235	112
Tovornjaki	kosov	149	189	127
Rezan les	tisoč m ³	157	152	97
Bombažne tkanine	mil. m ²	14	14	100
Volnene tkanine	tisoč m ²	2.141	1.868	88
Obutev	tisoč parov	560	612	109
Jedilno olje	ton	2.832	2.407	85
Tobačni izdelki	ton	1.344	2.343	174

Veliko delovnih poškodb v gradbeništvu

Najpogostejši vzrok slaba delovna organizacija

Pred kratkim je bila tiskana knjiga »Delo in delovni pogoji v gradbeništvu.« Izdajatelj je Komisija za proučevanje dela in delovnih pogojev v gradbeništvu. Knjiga se ukvarja s problemi graditve, gradbeno operativno, podnebni pogoji in sezonskim značajem dela, z gradbeno obrtjo, z industrijo gradbenega materiala, s problemom kadrov, z gibanjem delovne sile, s problemi, ki izvirajo iz delovnih razmerij, z delovnimi in življenjskimi pogoji, z življenjskim standardom in delavskim samoupravljanjem v tej važni panogi našega gospodarstva. Razlage so podkrepljene z obsežnim statističnim materialom in s prilagami, ki dopolnjujejo podobo stanja našega gradbeništva.

Na tem mestu objavljamo tisti oddelek knjige »Delo in delovni pogoji v gradbeništvu«, ki se nanaša na delovno zaščito.

Tehnična in higiensko-zdravstvena zaščita

Analiza delovnih poškodb in inspekcija na terenu sta pokazali, da se predpisi pravilnika o higienski in tehnični zaščiti pri delu v gradbeništvu ne izvajajo v zadostni meri. Do vrste nesreč je prišlo zaradi premalo zavarovanih in nepredpisano postavljenih odrov, ne dovolj zavarovanih dvigal, vitlov in strojev, nepravilno izvedenih električnih instalacij, pokvarjenega orodja, nezavarovanih odprtin in lukenj, strmih ravlin, stopnic, lestev, podijev itd. Priznati je treba, da se tehnično vodstvo, ko je opozorjeno na pomanjkljivosti in zaščito, skoraj redno zavzame za njihovo odpravo, da pa jih ne ugotavlja, dokler se ne zgodi nesreča. Po drugi strani pa ni sistema v vztrajnosti izvajanja in vzdrževanja zavarovalnih ukrepov.

Delovna sila v gradbeništvu zelo fluktuirajo, prihaja pa večinoma z vasi, medtem ko je delo samo zvezano z najrazličnejšimi nevarnostmi. Delavci ne poznajo pravilne in nevarne metode svojega dela, še manj pa potencialnih nevarnosti, ki so tako številne na gradbišču. Podjetje ni zavezano, da bi postavilo kvalificirano tehnično osebo, ki bi bila odgovorna za izvedbo ukrepov higienske in tehnične zaščite, za kontrolo pravilnosti in varnosti delovnih metod in predpisane izvajanja posameznih delovnih operacij. Ker je tveganje pri nesrečnih naključjih v gradbeništvu eno izmed največjih (v povprečju odpade pri vseh industrijskih vejah na tisoč delavcev 168 poškodb, na tisoč gradbenih delavcev pa okrog 240 po-

škodb), bi bilo potrebno ta ukrep obvezno predpisati.

Raznovrstnost in živahnost horizontalnega in vertikalnega transporta povzročata, da postanejo delavci brezbržni za nevarnosti in da niso poučeni, česa se morajo varovati. Primerna signalizacija bi mogla mobilizirati njihovo pozornost in zmanjšati v določeni meri število nesrečnih prime-

vodi resnega nadzora nad pogoji prehrane, nastanitve, pitne vode, nujnih sanitarnih naprav, nudenja prve pomoči itd.

Način nudenja prve pomoči je v gradbenih podjetjih nepopoln in neodgovoren. Tako nastanejo velike izgube zaradi okvare zdravja poškodovanih delavcev, a tudi ekonomske izgube so znatne.

Malomarnost je pogost vzrok nesreč pri gradnjah

rov, sedaj pa nimamo predpisane sistema take signalizacije.

Nimamo izdelanih predpisov o strokovnih in osebnih kvalifikacijah za čelo na nevarnih mestih (minerji, graditelji tovarniških dimnikov, voditelji transportnih naprav), posebno, če je od njih odvisna varnost drugih delavcev. Pri sedanjem stanju lahko pridejo na taka delovna mesta božjastniki, alkoholiki, delavci, ki so nagnjeni k srčni kap, itd.

Osebnostna varovalna sredstva, ki bi mogla v znatni meri zmanjšati število delovnih poškodb, v gradbeništvu zelo malo uporabljajo.

Preventivno zdravstveno zaščito ne izvajajo celo na velikih gradbiščih. Niti podjetja, niti ljudski odbori ne zadržujejo zdravstvenih delavcev s preventivno zdravstveno službo. Novih delavcev ne pregledajo pred vstopom na delo, niti ne kontrolirajo med delovnim časom, ali delajo v higienskih razmerah. Nihče ne

Nekaj podatkov o nesrečah pri delu

V knjigi »Delo in delovni pogoji v gradbeništvu« je tudi vrsta podatkov o delovnih nesrečah. Na kratko bomo v izveščku podali nekaj števil.

Statistični podatki kažejo, da odpade v naši državi petina vseh pri delu poškodovanih na gradbeništvu. Na tisoč zaposlenih delavcev znaša v gradbeništvu Srbije število poškodovanih 204, na Hrvaškem pa 235. V industriji gradbenega materiala so številke še višje: v Srbiji 221, na Hrvaškem 243. Po številu smrtnih nesreč je gradbeništvu na prvem mestu. Poškodbe v tej panogi prav karakterizira visoko število hudih telesnih poškodb. K temu je treba dodati še to, da je število lahkih telesnih poškodb znatno večje, ker ostane mnogo primerov neprijavljenih. Razen tega bi morali k poškodbam prišteti najmanj polovico vseh kožnih in podkožnih gnojenj,

ker nastanejo zaradi okužb pri ubodih in praskah, ki jih delavci dobijo, ko delajo z gradbenim materialom.

Zanimivi so podatki o vzrokih nesrečnih primerov v letu 1954 v Srbiji (podobno je tudi v drugih republikah).

Vzrok	poškodbe	smrtni primeri
Slaba delovna organizacija	629	15
Pomanjkanje strokov. opreme	419	3
Nepravilnosti pri ureditvi delovišča	217	—
Pomanjkljivosti tehn. zaščite	148	7
Zatrpanost delovišča in poti	114	1
Pomanjkanje osebnih zaščit. sredstev	64	—
Pokvarjene naprave	29	2
Pokvarjeno orodje	15	—

Analiza podatkov po letih starosti in poškodbah nudi zanimivo gradivo. Največ nesreč doživijo delavci, ki so stari 18 do 25 let. Razen tega jasno izhaja tudi to, da se v tej veji moškimi dogajajo nesreče trikrat bolj pogosto kakor ženskami, oziroma da pride na eno poškodbo ženske 50 poškodb moških, medtem ko je razmerje v zaposlenosti 17 proti 1.

Na število poškodb vpliva tudi dolžina delovnega staža. Največ poškodovanih ima dve leti staža. Na to se navezuje tudi vpliv preutrujenosti. Naj-

večje število poškodb se dogaja med sedmo in osmo delovno uro, še več pa med nadurnim delom. Splošni vtis dopolnjuje tudi dejstvo, da odpade nad 50 odstotkov vseh poškodb na alkoholike.

Vsi ti podatki opozarjajo na potrebo okrepljene zaščite pri delu v gradbeništvu. Posebno delujejo kot opozorilo strokovnemu vodstvu podjetja in organom upravljanja. Ni dvoma, da bo objava teh podatkov in vse knjige, o kateri smo govorili, pozitivno vplivala na boljšo delovno organizacijo in na zmanjšanje števila poškodb.

Osebnostna potrošnja

(Nadaljevanje s 3. strani)

tos prizadet zaradi pomanjkanja vrtnin, živi 1,2 milijona prebivalcev.

Kaj nam torej manjka? Ali se nismo preveč prepustili stihiji tržišča in trenutnim ocenam drobnih trgovcev?

Toda niso samo vrtnine vprašanje. Naše mestno prebivalstvo trpi tudi zaradi pomanjkanja mleka in mlečnih izdelkov, sadja, zaradi pomanjkanja kulturnih in higienskih uslug v prodajalnah itd. Ali lahko to rešujemo mnogo hitreje v okviru teh možnosti, ki jih daje splošni plan? Vsekakor. Toda zdi se, da v naši zavesti še vedno preveč gospoduje pojmovanje, da je boj za socializem izključno v graditvi novih in velikih tovarn, mednarodnih sejmov, zunanjetrgovin, podjetij. Manj pa tista praktična skrb za človeka.

Naše komune uspešno rešujejo razna ekonomska in politična in kulturna vprašanja. Toda prav zaradi stanja, kakršno je, bi se morale bolj ukvarjati prav s temi vprašanji. Ne bi bilo napačno, če bi vsako večje mesto in industrijski kraj sistematično razvijalo področja za oskrbovanje svojega prebivalstva. Sklepano bi lahko tudi dolgoročne pogodbeno obveznosti s proizvajalci, posestvi, zadrugami, posamezniki — pomagalo jim s sredstvi, dajalo jim subvencije, vodilo politiko trga s posredovanjem, da se kupi blago, ko ga je preveč, proda pa kadar njegov normalni dotok

izostane. Vse to pa je lahko ekonomsko tudi rentabilno, treba je le imeti primerno gospodarsko organizacijo in skladišni prostor.

Naukov imamo že dovolj. Eno leto rodi zelje. Proizvajalec ne ve, kam bi z njim. Ne spleča mu se niti, da bi ga posekal. Drugo leto ne sadi zelja. Ali fižol. Ko rodi, z njim krmijo živino. Naslednje leto ga uvažamo. Podobno bi se lahko razgovorili tudi o čebuli. Očitno je, da nam tu manjka sistema in stalne politike širjenja virov takih predmetov in ustvarjanja rezerv.

Posebej je mogoče govoriti o možnostih, ki jih nudijo skladi za pospeševanje kmetijstva. Ni naša namera, da bi se spuščali v to.

Vsekakor ostane še vnaprej življenjski standard odvisen od razvoja gospodarstva v celoti, od dviga delovne produktivnosti, od ekonomske politike v danem letu. Toda, ko je vse to dano, tedaj je vse odvisno od naše spretnosti, kako bomo sredstva naglo in racionalno spremenili v nova polja proizvodnje vrtnin, sadja, mesa in mleka, v nove servise, trgovine uslužne dejavnosti.

Po našem mnenju je problem tak, da je treba o njem posebej razpravljati na sejah ljudskih odborov in zborih volivcev. Priprani smo, da bi bil s tem tudi interes javnosti za sklade komun mnogo večji faktor tudi za same zbornice volivcev. S tem bi naša neposredna demokracija postala tudi bolj vsebinska.